

ПРИЯТЕЛЯТ, СКРАВЕНЕЦЪТ, РОДОЛЮБЕЦЪТ, ПОЕТЪТ

Вместо предговор

От 22 февруари 1932 г. – датата на раждането му, до 22 май 2009 г. – датата на смъртта му, протича жизненият път на Иван Стамболиев. Под влиянието на семейната среда и селската действителност той се формира като личност с качества, които се обогатяват и развиват, но не се променят в определящата си нишка – интензивно трудолюбие, безукорна честност, ненаситни познавателни и естетически интереси, социална реактивност с високи нравствени измерения.

Завършил български език и литература в Софийския университет, той преминава през благородното и отговорно поприще на учител в Роман и София, показал чудесни качества като педагог, за което свидетелстват неговите ученици. В продължение на дълги години беше възлова фигура в организирането на литературните издания за млади автори и белетристи във в. „Пулс” (20 години) и сп. „Пламяк” (седем години). Изумителната му любознателност (той четеше изключително много) придаваше панорамен характер на неговото оценъчно мислене за произведенията на писатели и поети, голяма част от които по своето време той познаваше лично.

В „Пулс” и „Пламяк” Иван натрупа огромен редакторски опит. Той притежаваше тънък усет към поетическия текст. Твърде много са авторите, на които неговият висококомпетентен съвет е помогнал да подобрят поетическия си изказ и стиховете си. В това отношение той безкористно се раздаваше.

Но по отношение на себе си Иван проявяваше невероятна скромност. Безспорен талант в мерената реч, той публикуваше

свои стихотворения в централния и местния печат. Обаче не посягаше поне част от тях да обедини в стихосбирка. Колко пъти аз и сестра ми сме настоявали да стори това – той все отлагаше. Най-после сестра ми го заплаши, че ако не подготви стихосбирка, да не идва у нас. На другия ден Иван дойде с проект за стихосбирка, която през 2000 г. излезе от печат (*Преди да падне сняг*. С.: А-б, 2000). Първата и последната му стихосбирка приживе. Нейното представяне от Марин Кадиев в претъпканото читалище на Скравена и при рецитирането на част от включените стихотворения от чудесната Джуни Александрова се превърна в събитие в духовния живот на селото.

След отпечатването на стихосбирката Иван продължи да пише и публикува в сборника на Сдружението на литературните творци от Ботевград, Етрополе и Правец, в издания на Съюза на независимите български писатели и в други издания. Той активно участваше в дейността и на двете организации. Беше избран за член на ръководството на Съюза на независимите български писатели. Освен това членуваше и в Съюза на българските журналисти. И навсякъде беше деен.

Но обичта му към родното село Скравена, към родния Ботевградски край не подлежи на сравнение. Борческото минало и традиции на Скравена и Ботевградско се бяха врязали дълбоко в неговата душевност: севаст Огнян и борбата срещу османските нашественици; смелостта на скравенци да спасят главите на Ботеви четници, носени набучени на колове от Рашов дол при с. Лютиброд към Орхание от освирепелите башибозуци, черкези и редовни военни части и след това да ги съхранят и се грижат за тях като свещена реликва, да им построят Паметник-костница в центъра на селото, за да остане саможертвата на ботевци в историческата памет на българския народ и да възпитава подрастващите поколения; споменът за Ботеви четник – скравенецът Мико Соларски и за опълченците от Скравена; многочислените жертви от Скравена във войните и особено в Балканската война, изпълнили селото с черни забрадки на млади жени, останали без мъжка опора и ласка; борбата за благоденствие на народа на земеделците-единофронтовци от Скравена и поддръжници на делото на Александър Стамболийски Алипи Първанов, Тодор Попов и Герго Ценов, ликвидирани

зверски без съд и присъда от деветоюнските превратаджии; примерът на скравенски общественици, педагози и културни дейци, като Георги Попдимитров, Димитър Мирчев, Лазар Георгиев и Никола Лазаров; зловещата гледка от площада на селото на 25 май 1944 г., където фашистките палачи бяха захвърлили убитите съпрузи партизани Койна и Никола Мукански и т.н. – всичко това беше попито в съзнанието на Иван, моделираше го, предизвикваше емоционални изблици, които се трансформираха в стихове за родния край и природа, за трудовите хора на Скравена и Ботевградско и се извисяваха до съдбата на Отечеството и до общочовешки ценности.

Ето защо Иван се интересуваше от всичко, което ставаше в Скравена и Ботевградско, но не се задоволяваше с получаването на информация, а активно се включваше в начинанията и дейността. Затова често навестяваше селото. Тъй като спирката на идващия от София автобус беше недалеч от моята къща, той най-напред се отбиваше при мен и сестра ми или при братовчедката си Цура, която живееше наблизко. Разговорите ни бяха обстойни – за събитията в страната, за културния живот, за нови книги и обсъждания, за ставащото в Скравена и Ботевград. При всяко посещение Иван непременно отиваше в читалището и училището и се виждаше с много приятели и познати. По негово стихотворение за Скравена се написа мелодия и то стана химн на селото. Понеже в Скравена още отпреди 1944 г. на втори юни всяка година стават Ботеви тържества, в програмата на които има празничен концерт, Иван на няколко пъти написа сценариите за концертите. Неговото участие в работата на читалището стана още по-активно и системно след като аз станах председател (2004-2007 г.). През 2006 г. тържествено чествахме стогодишнината на читалището, Иван написа сценария на концерта, преминал изключително успешно при претъпкан читалищен салон и с участието само на скравенски самодейци и самодейни колективи при читалището. Още през 2004 г. образувахме Литературен клуб „Христо Ботев“, на който Иван стана председател. Клубът разви интересна и активна дейност. Беше организиран рецитал на скравенски автори – поети и белетристи, при пълен салон, нещо, ако го е имало другаде, е извънредно рядко явление. Беше организиран още един рецитал, но с участието и

на поети от Сдружението на литературните творци от Ботевград, Етрополе и Правец. Пак за стогодишнината на читалището клубът подготви сборника „Баладична твърдина”, със стихове и разкази на скравенски поети и белетристи – най-активен организатор и редактор беше Иван. Освен това клубът организира срещи с писатели (Донка Петрунова, Мария Радонова), обсъждане на естетически проблеми и др. За съжаление, след като аз престанах да бъда председател на читалището (февруари 2007 г.), литературният клуб престана да работи и вече не съществува. Иван взе дейно участие и при подготовката и редактирането на юбилейния вестник, посветен на стогодишнината на читалището.

Един трагичен епизод разтърси изцяло Иван – почина преждевременно синът му Николай, който се оказа също с поетическа дарба. Иван се зае, извърши значителна работа по подбора и редактирането на стиховете на Николай, помоли приятели на семейството, които познаваха Николай, да напишат спомени за него и подготви едно неголямо, но чудесно издание. Така се съединиха в единна верига бащата и синът като творци на мерена реч. Излизането от печат на стихосбирката (Николай Стамболиев. Макар и отдалече. С.: Пропелер, 2008) Иван разглеждаше като изпълнение на неговия родителски дълг към непрежалимата му рожба.

Със смъртта на Иван Скравена и Ботевградско загубиха един от големите си синове, България се лиши от един от талантите си и голям патриот, семейството – от любещ съпруг, баща и дядо, а ние, приятелите, от присъствието на висока интелектуалност, безукорна честност и социална всеотдайност.

Стоян Михайлов